Tea Ranno

Un tram per la vita

รถรางแห่งความหวัง

แตอา รันโน เขียน

ชัตสุณี สินธุสิงห์ แปล

อ่านอิตาลี

The original Italian edition was published in 2023 by Piemme/
Mondadori Libri S.p.A.
as *Un tram per la vita*
© Tea Ranno
This translated edition in published by arrangement with Grandi
& Associati
Thai translation copyright © 2026 by Reading Italy, Bangkok
All rights reserved

รถรางแห่งความหวัง
แตอา รันโน **เขียน**
ชัตสุณี สินธุสิงห์ **แปล**
นันธวรรณ์ ชาญประเสริฐ **บรรณาธิการ**
เสกข์ศิลป์ ศรีสุขสันต์ **พิสูจน์อักษร**
วิลาวัณย์ โพธิ์ปี **รูปเล่ม**
เฉลิมพันธุ์ ปัญจมาพิรมย์ **ออกแบบปกและวาดภาพประกอบ**
ธารน้ำริน อังคศุภรกุล **ผู้จัดการสำนักพิมพ์**

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์อ่านอิตาลี, กรุงเทพมหานคร
พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม 2569

www.readingitaly.store
e-mail: info@readingitaly.it
facebook I X I instagram: ReadingItaly

พิมพ์ที่ บริษัทภาพพิมพ์ จำกัด
จัดจำหน่ายทั่วประเทศโดย บริษัท รี้ดดี้ ดิสทริบิวชั่น จำกัด

ISBN 978-616-94921-4-6
ราคา 250 บาท

ร่างของผู้บริสุทธิ์
ถูกยัดเบียดเสียด
อยู่ในรถไฟ
มุ่งสู่ความตาย
มือ ดวงตา ความฝัน
ดับสิ้นด้วยแก๊ส
หนังหุ้มกระดูก
ของคนเป็น
ที่ตายไปแล้ว
เด็กน้อยคนหนึ่ง
หลบหนี
รอดพ้น
เงื้อมมือสังหาร
เด็กน้อยคนหนึ่ง
คนหนึ่ง
กับรถรางคันหนึ่ง
คันหนึ่ง
มุ่งสู่ชีวิต

แตอา รันโน

ผมชื่อเอมานูเอเล ดิ ปอร์โต อายุ 91 ปี เช้าวันที่ 16 ตุลาคม 1943 พวกเยอรมันบุกเข้ามากวาดจับชาวยิวในย่านของเรา แม่ผมถูกจับขึ้นรถบรรทุก ผมวิ่งออกไปที่ถนนเพื่อช่วยแม่ แต่กลับเป็นแม่ที่ช่วยชีวิตผม

ผมเล่าเรื่องของผมมานานกว่าเจ็ดสิบปีแล้ว แต่เพิ่งในช่วงหลังๆ นี้เองที่มันกลายเป็นเรื่องสำคัญ เดี๋ยวนี้ เวลาผมเดินไปตามถนน ผู้คนมากมายจำผมได้ และเรียกผมว่า “เด็กรถราง” แต่ผมไม่เคยเป็นเด็กเลย เพราะตอนนั้นพวกเรายากจนมาก ทุกคนจึงต้องรีบโตเพื่อจะได้ช่วยครอบครัว ผมไม่เคยเป็นเด็ก แต่ผมก็จะไม่มีวันแก่ เพราะในใจของผมกาลเวลาดูเหมือนหยุดนิ่งไปแล้ว

หนังสือเล่มนี้บอกเล่าเรื่องราวของผม มีบางส่วนที่เป็นเรื่องจริงทุกประการ และบางส่วนที่คุณแตอา (ผู้ทำให้เรื่องของผมกลายเป็นนวนิยาย) ได้ใช้จินตนาการแต่งเติมเพื่อให้อดีตฟื้นคืนชีวิตขึ้นมาใหม่

ขอให้มีความสุขกับการอ่าน
เอมานูเอเล ดิ ปอร์โต

1

ผมตกใจตื่นเพราะเสียงปืนดังเปรี้ยงปร้างในความมืดตอนกลางคืน ผมลืมตา ไม่รู้เหนือรู้ใต้ แม่ตื่นแล้วและวิ่งไปที่หน้าต่าง

“พวกเยอรมันมาหรือแม่” เบ็ตตาถามมาจากเตียงข้างๆ

แม่ไม่ตอบ ยังคงมองไปที่ถนนเพื่อดูว่าเกิดอะไรขึ้น แต่ถนนเรจิแนลลาว่างเปล่า แม่จึงเปิดหน้าต่างให้กว้างขึ้นเพื่อชะโงกออกไปมองจนสุดถนน โดยเฉพาะทางด้านปอร์ติโคด็อตตาเวีย ฝนกำลังตก ผมของแม่จึงมีหยดน้ำเกาะอยู่เต็ม เมื่อต้องแสงไฟถนนก็ระยิบระยับราวกับประกายไฟเล็กๆ มากมาย ผมมองแม่ แม่ดูสวยมาก

“พวกเยอรมันหรือแม่” เบ็ตตาถามอีกครั้ง เธอเป็นพี่สาวคนโต และชอบทำตัวเป็นแม่

“เปล่า” แม่ตอบ “ไม่มีใครเลย”

แต่แล้วก็มีเสียงปืนดังแหวกความเงียบขึ้นมาอีก ดังสั้นๆ และถี่ จนฟังเหมือนเสียงประทัด แต่เราอยู่ในช่วงสงคราม คงไม่มีใครจุดประทัดเล่นกันสนุกๆ หรอก

แม่ถอยกลับเข้ามา ปิดหน้าต่างพลางพูดเบาๆ ว่า “เสียงดังมาจากไกลๆ ไม่ต้องกลัวนะ” ความจริงก็เหมือนดังมาจาก

ริมแม่น้ำเตเวเร “คนเมาเล่นยิงปืนละมั้ง” แม่พูดด้วยน้ำเสียงขำๆ แต่เสียงแม่สั่น “นอนกันต่อเถอะ ยังไม่สว่างเลย” แม่เดินผ่านเตียงที่ผมนอนอยู่กับพี่ชาย เขาครางเบาๆ แม่จึงถามด้วยความเป็นห่วงว่า “ปวดหรือ”

นันโดมองแม่ ไม่ตอบอะไร

แม่เอามือแตะหน้าผากเขาเหมือนกับจะดูว่ามีไข้หรือเปล่า แต่เขาไม่มีไข้ ที่แม่แตะหน้าผากเขาก็เพียงจะลูบไล้ด้วยความรัก แม่บอกว่า “เดี๋ยวสายๆ เราไปโรงพยาบาลกันนะ” แม่อยากพูดอะไรต่อ (ผมรู้เพราะเห็นแม่กัดริมฝีปาก) แม่อยากอุ้มเขาแล้วโยกตัวเบาๆ แต่แม่ไม่ทำ ก็นันโดอายุ 14 ปี เกือบจะเป็นหนุ่มแล้ว ใครเขาอุ้มคนที่เกือบเป็นหนุ่มแล้วกันล่ะ ตั้งแต่นันโดไม่สบาย เขาก็เหมือนกลับไปเป็นเหมือนเด็กน้อย แม่ลูบไล้เขาด้วยความรักอีกครั้ง แล้วบอกเขาว่าที่โรงพยาบาลหมอจะให้ยาที่ทำให้เขาหายปวด

ผมเองก็อยากให้แม่ลูบหน้าผากแบบนั้นบ้าง อยากให้แม่เป็นห่วงผม อยากให้แม่เรียกผมว่า “คนดีของแม่” อยากให้แม่กอดและทำให้ผมรู้สึกว่าผมเป็นคนพิเศษ แต่ขอบคุณพระเจ้า ผมแข็งแรงดี ส่วนนันโดนั้นทรมานมาก โดยเฉพาะช่วงหลังๆ มานี้ และแม่ก็ทุกข์ใจเหลือเกิน

วันหนึ่ง มีคนพาเขากลับบ้าน ตัวเขาซีดเผือด และเย็นเยียบราวกับน้ำแข็ง แม่ให้เขานอนบนเตียง แล้วเอาผ้าห่มทุกผืนที่มีมาห่มให้ จากนั้นก็นวดขาและแขนของเขาจนหายซีด ตั้งแต่นันโดไม่สบาย พวกเราซึ่งแข็งแรงดีก็ดูเหมือนจะกลายเป็นอากาศธาตุ บางครั้งแม่นั่งมองเขา

ด้วยสายตาเหม่อลอย แม่คงกำลังคิดว่าจะเย็บร่างใหม่ที่ไม่มีตำหนิให้เขาได้อย่างไร แม่เย็บผ้าเก่งมาก ซ่อมรอยขาดได้เนียนจนแทบมองไม่เห็น พอแม่วางผ้าลงใต้เข็มของจักรซิงเกอร์ เราก็แน่ใจได้เลยว่าชายกางเกงจะออกมาสวยเนี้ยบ

แม่กลับไปที่หน้าต่าง เสียงปืนยังดังอยู่ มันดังวนรอบแนวเขตของย่านชาวยิวราวกับเป็นเข็มขัดรัดไว้ หรือไม่ก็รั้วเหล็กที่ขังเราไว้ในความหวาดกลัว เหมือนมันจะบอกเราว่า “อย่าออกมานะ ถ้าไม่อยากถูกฆ่าตาย”

ผมขดตัวอยู่ใต้ผ้าห่ม ไม่ใช่เพราะหนาว (เรายังอยู่ในเดือนตุลาคม อากาศกำลังเย็นสบาย) แต่เพราะใจผมยังเต้นแรงไม่ยอมหยุด

เพื่อหันเหความสนใจ ผมคิดถึงหนังที่เราไปดูในโรงหนังเมื่อวานตอนบ่าย เราอาจได้ไปดูอีกรอบในอีกไม่กี่วันนี้

แม่ชอบดูหนังมาก เพราะไม่มีเรื่องร้ายๆ เกิดขึ้นในโลกแห่งจินตนาการ และเราก็มีความสุขกันสองสามชั่วโมง พอแม่รวบรวมเงินได้เจ็ดลีร์ (สำหรับพวกเราพี่น้องคนละหนึ่งลีร์ และสำหรับแม่หนึ่งลีร์) เราก็จะไปที่จัตุรัสเจซูเข้าโรงหนัง *เซ็นตราเล* และใช้เวลาช่วงบ่ายอย่างสบายใจ “ดูสองรอบเลยนะ” พ่อซึ่งไม่ไปดูหนังบอกเรา แม่ก้มหน้าแล้วยิ้ม แม้จะอยู่ในช่วงเวลาที่น่าเศร้าก็ตาม ผมก็เหมือนกับแม่ ผมไม่เคยท้อ ผมรู้ว่าเรายากจน รู้ว่ามีสงคราม มีความอดอยาก และมีอะไรต่อมิอะไรอีกมากมาย แต่เราจะมัวเศร้าอยู่ตลอดเวลาไม่ได้! ถ้ามีอะไรดีๆ ผ่านเข้ามา

เราก็ต้องคว้าเอาไว้ ชีวิตจะได้ดีขึ้น คติประจำใจของผมคือ “ทุกคนต้องหาทางเอาตัวรอดเอง” และจินตนาการก็เป็นวิธีเอาตัวรอดที่ดีมาก เพราะมันทำให้เราหาทางหนีได้เสมอ

เมื่อค่ำวาน ตอนที่เรากลับถึงบ้าน แม่เริ่มร้องเพลงเบาๆ เหมือนเดิมอีก แม่ร้องเพลงขณะทำคาโช เอ เปเป[1] รสชาติอร่อยเหาะ ผมแอบมองแม่อยู่หลังประตู รู้สึกว่าแม่สวยกว่าผู้หญิงทุกคน ปอยผมตกลงมาปรกตา ผมแม่ยาวและใช้กิ๊บหนีบไว้ตรงท้ายทอย แม่ดูสวยแม้แต่ตอนไว้ผมสั้นแบบผู้ชาย พวกลูกๆ (ทั้งหกคน!) พากันตัวสั่นเมื่อคิดว่าพ่อคงโกรธมาก เพราะผู้หญิงที่ทาปาก ทาเล็บ ตัดผมทันสมัยนั้นถือว่าเป็นผู้หญิงที่มีความประพฤติไม่เรียบร้อย แต่ที่ไหนได้ พ่อไม่สังเกตเห็นด้วยซ้ำ

แม่ขูดชีสไป ร้องเพลงไป แต่พอคนอื่นๆ กลับมาถึงบ้าน แม่ก็หยุดร้องเพลง เพราะสงครามก็คือสงคราม ในช่วงสงครามใครเขาร้องเพลงกันล่ะ

ขณะที่ผมกำลังคิดถึงเรื่องเหล่านี้อยู่ ถนนเรจิแนลลาก็เนืองแน่นไปด้วยผู้คน ได้ยินเสียงส้นรองเท้ากระทบพื้นถนนลาดหิน เสียงพานท้ายปืนกระแทกประตู เสียงตะโกนสั่งเป็นภาษาเยอรมัน

“พวกมันกำลังเอาตัวพวกผู้ชายไป” แม่พูดเสียงดังแล้วลดเสียงลงทันที “แม่จะไปสถานีรถไฟแตร์มินี ไปบอกพ่อ

---

[1] cacio e pepe อาหารพื้นเมืองของซาวโรม ส่วนผสมประกอบด้วยพาสตา พริกไทยดำ และเปโคริโน โรมาโน (Pecorino Romano) ซึ่งเป็นชีสนมแกะรสเค็ม

ให้อยู่ที่นั่นก่อน ที่นี่อันตรายเกินไป ถ้าพวกมันเห็นพ่อก็จะจับตัวพ่อไป”

เป็นความจริง อันตรายโผล่พรวดออกมาเหมือนหมาป่าโผล่จากโพรง และความสงบก่อนหน้านี้ก็เป็นเพียงช่วงเวลาที่ใช้เตรียมกับดัก

“แม่จะรีบไปรีบกลับนะ” แม่เหวี่ยงเสื้อแจ็กเกตพาดไหล่ “อยู่ที่นี่กันนะ อย่าไปไหนเด็ดขาด!”

“ผมไปกับแม่ด้วย” ผมพูด ผมโตแล้ว ถ้าเกิดอะไรขึ้นผมก็ปกป้องแม่ได้

แต่แม่เข้าไปในอีกห้องหนึ่งแล้ว เป็นห้องที่พวกลุงป้าน้าอากับลูกพี่ลูกน้องนอนกันอยู่ แม่เดินไปถึงประตู เปิดประตูแล้วปิดตามหลังเสียงดังปังจนทำให้ผมตัวสั่น ถ้าพวกเยอรมันอยู่บนถนน เสียงดังนิดเดียวก็อาจทำให้เกิดเรื่องร้ายได้ ผมรู้สึกเหมือนจะได้ยินเสียงแม่วิ่งลงบันได แต่ผมคงรู้สึกไปเอง ผนังห้องหนา และฝีเท้าของแม่ก็เบา ผมเดินไปที่หน้าต่าง มองออกไปข้างนอก

ฝนยังตกอยู่ ถนนเรจิแนลลาเกือบมืด ไฟถนนมีไม่กี่ดวง จึงให้แสงสว่างไม่เพียงพอ ถนนทั้งเปียกและลื่น ตรงหน้าบ้านของครอบครัวเซ็ตติเมีย มีทหารกลุ่มหนึ่งยืนอยู่ มือถือกระดาษหลายแผ่น

“บัญชีรายชื่อ!” ผมคิด แล้วรู้สึกโกรธขึ้นมาอย่างรุนแรง

เมื่อสองสามสัปดาห์ก่อน พวกเยอรมันเรียกเอาทองห้าสิบกิโลจากพวกเราในย่านชาวยิวที่โรม คล้าย ๆ เป็นสิ่งที่ต้องจ่ายเพื่อให้พวกมันไม่มายุ่งกับพวกเรา ผู้พันคัพเพลอร์

ซึ่งบังคับบัญชาอยู่ที่โรมบอกว่า ถ้าเราไม่จ่าย ทหารเยอรมันจะเอาตัวหัวหน้าครอบครัวสองร้อยคน (ซึ่งมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อแล้ว) แล้วพาไปเยอรมนี ตรงชายแดนรัสเซีย เพื่อสู้รบแล้วก็ตาย ต้องรวบรวมทองให้ได้ห้าสิบกิโลภายในวันเดียว เป็นไปไม่ได้! จะไปหาทองมากมายขนาดนั้นมาได้อย่างไร ในเมื่อเราแสนจะยากจน อย่างไรก็ตาม ทุกคนช่วยกันนำสร้อยคอ สร้อยข้อมือ แหวน และอื่นๆ มารวมกัน พวกคาทอลิกจำนวนมากก็ช่วยเราด้วย พวกเขาบอกว่าการตีราคาชีวิตคนแล้วบังคับให้จ่ายเงินหากต้องการอยู่รอดนั้น ถือเป็นสิ่งที่ไร้มนุษยธรรม แล้วในที่สุดเราก็ทำสำเร็จ เรารวบรวมทองให้พวกมันไป แล้วตอนนี้มันจะเอาอะไรอีก

แม่ออกจากประตูตึก เดินชิดผนังไปในความมืด แม่เก่งจริงๆ เคลื่อนไหวราวกับเงา ไม่มีใครสังเกตเห็นแม่ ผมมองตามแม่ไปด้วยใจระทึก

มีทหารอยู่เต็มจัตุรัสตารูเก บางคนถือแผ่นกระดาษ บางคนถือปืนอย่างเดียวและใช้ข่มขู่บรรดาคนที่น่าสงสารที่พวกมันลากตัวลงไปบนถนน และตอนนี้ต่างพากันถามด้วยความหวาดกลัว “พวกแกต้องการอะไรจากพวกเรา จับพวกเรามาทำไม อะไร...”

พวกมันตอบเสียที่ไหนล่ะ! เอาแต่ผลัก ฉุดลาก และทำสัญญาณให้รีบ (เดี๋ยวนี้! เร็วเข้า!) ให้ไปยังรถบรรทุกที่จอดรออยู่ ผมมองจากข้างบนนี้เห็นกระบะท้ายส่วนหนึ่ง

ระหว่างนั้น ทหารบางคนเอาไม้ฟาดกระจกหน้าร้านแตก พังประตู พยายามจะงัดบานหน้าต่างออก

เงาของใครหลายคนที่พยายามหนีเอาตัวรอดเคลื่อนไปตามหลังคา ผู้หญิงสองคนกระโดดจากหน้าต่างลงไปยังลานข้างล่าง บ้าหรือเปล่า เดี๋ยวก็ตายหรอก!

แม่เดินตามปกติ ไม่ช้าไม่เร็ว โชคดีที่ไม่มีใครสังเกตเห็น พอแม่เลี้ยวเข้าถนนที่ไปทางโตร์เร อาร์เจนตินา ผมก็กลับมาหายใจทั่วท้อง

“แต่งตัวกันเถอะ” เบ็ตตาบอก

พวกเราทุกคนทำตามในความมืด

เธอแต่งตัวให้เจ็มมาน้องสาวคนเล็กด้วย แกเข้าใจถึงอันตราย เลยไม่ส่งเสียงสักแอะ ผมใส่เสื้อกันหนาว ถุงเท้ากางเกงขาสั้น บางวันในฤดูหนาว เวลาหนาวจัดๆ ขาของผมจะมีสีม่วง แต่ผมก็ไม่สนใจ

“พวกแกจะพาเราไปไหน” ผู้หญิงคนหนึ่งตะโกนอยู่บนถนน

ผมวิ่งไปที่หน้าต่าง เธอยังสาว อุ้มลูกแนบอก ถนนมืด ผมดูไม่ออกว่าเธอเป็นใคร ผมเห็นเธอแข็งขืน ไม่ยอมเดิน ทหารคนหนึ่งจึงผลักเธอล้มลง เด็กน้อยร้องไห้จ้า ทหารคว้าคอเด็กและทำท่าจะฟาดเขาใส่กำแพง เธอลุกพรวดขึ้นแย่งลูกคืน “ไม่มีอะไรนะลูก” เธอกระซิบบอก “โอ๋ คนดีของแม่ โอ๋ เงียบเสียนะ...”

แต่มีอีกหลายคนที่พูดเสียงดัง ถามคำถามมากมายกับพวกที่พูดแต่ภาษาเยอรมัน ซึ่งโมโหเพราะไม่มีใคร

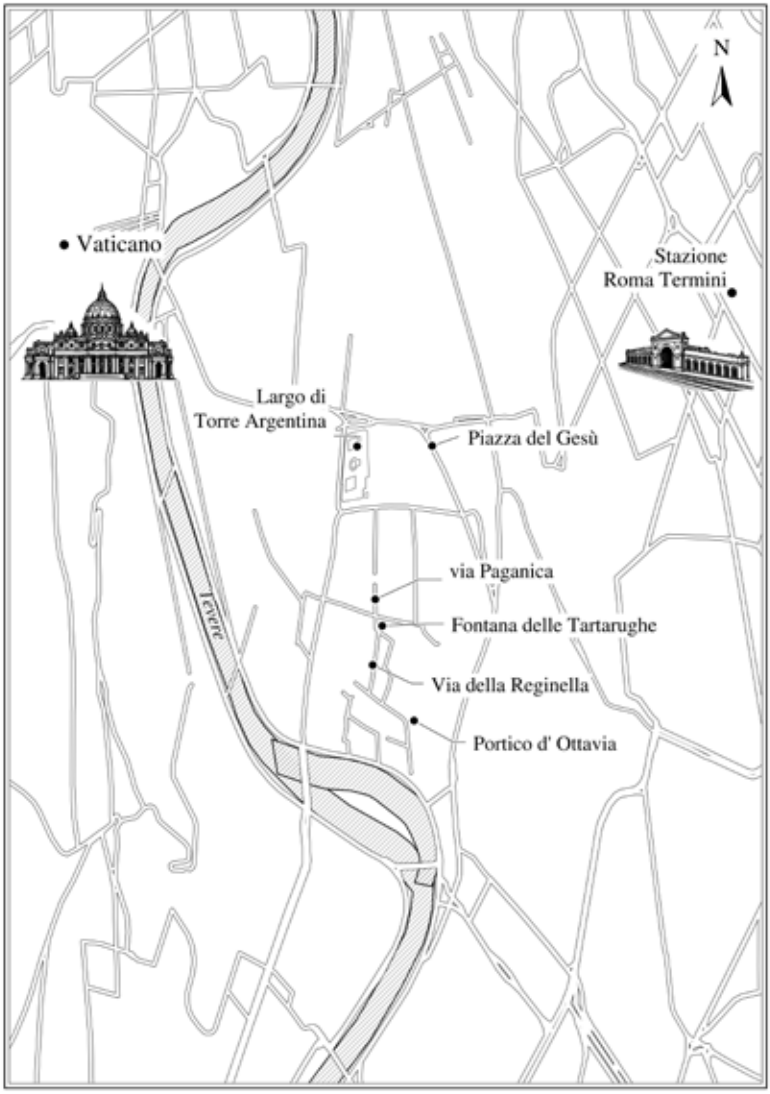
N
Vaticano
Stazione
Roma Termini
Largo di
Torre Argentina
Piazza del Gesù
via Paganica
Fontana delle Tartarughe
Via della Reginella
Portico d' Ottavia
Tevere

เชื่อฟัง ชายคนหนึ่งในชุดนอนจึงพูดขึ้นและช่วยแปลให้ “พวกเขาบอกว่า พวกผู้ชายจะถูกส่งไปทำงานในค่าย พวกผู้หญิงไปทำความสะอาดบ้านให้พวกเขา คนแก่และคนเจ็บก็ต้องไปด้วย เพราะที่ค่ายมีสถานพยาบาลและจะได้รับการรักษา…” เขาเงียบไปครู่หนึ่ง ฟังคำพูดของนายทหารแล้วแปลต่อ “พวกเขาบอกว่าทำแบบนี้แค่ชั่วคราว จนกว่าพวกเขาชนะสงคราม หลังจากนั้น เราก็จะกลับมาใช้ชีวิตแบบเดิม”

นั่นมันโกหกคำโต แต่ตอนนั้นทุกคนก็พยายามเชื่อ

ที่บ้านเราไม่มีใครพังประตูเข้ามา ไม่มีใครสั่งให้เราจัดกระเป๋าแล้วตามพวกเขาไป

“คงเพราะไม่มีชื่อพวกเราอยู่ในบัญชีรายชื่อละมั้ง” ผมพึมพำ

เบ็ตตาเดินเข้ามา เธอมองลงไปที่ถนนด้วย “คงใช่” เธอตอบเบาๆ “ยังไงก็เถอะ แม่กลับมาเมื่อไหร่ เราจะหนีไป”

พวกพี่น้องคนอื่นๆ กลับไปนอน เบ็ตตานอนลงข้างเจ็มมา ส่วนผมยังคงอยู่ตรงนี้ หลังหน้าต่าง พลางนึกว่าแม่ไปถึงไหนแล้ว จากจัตุรัสตาร์ตารูเก ไปตามถนนปากานิคาตอนนี้แม่คงไปถึงโตร์เร อาร์เจนตินาแล้วแน่ๆ และจากที่นั่นแม่ก็จะขึ้นรถประจำทางไปสถานีรถไฟ

“จำไว้นะ รถเมล์สายนี้ชื่อสายเอ็มบี” แม่บอกผมตอนที่ให้ผมไปแตร์มินีคนเดียวเป็นครั้งแรก “ลูกต้องอ่านป้ายข้างบน เอ็มบีหมายถึงมาเก๊า-บอร์โก”

ผมจำได้ทันทีว่าเอ็มบีหมายถึงมาเก๊า-บอร์โก และเอ็มบี

เป็นสายที่ผ่านแตร์มินีและไปถึงวาติกัน

ผ่านไปหลายนาทีก็ยังไม่เห็นแม่กลับมา ผมคิดว่าบางทีแม่อาจไม่อยากกลับทางจัตุรัสตาร์ตารูเก ซึ่งขณะนี้มีทหารเยอรมันอยู่เต็มไปหมด แต่จะกลับทางปอร์ติโค ด็อตตาเวีย ผมเขย่งตัวขึ้นเพื่อมองไปให้ไกลที่สุด แต่มีเพียงพวกทหารหน่วยเอสเอส[1] กับผู้คนที่กำลังเดินไปเป็นขบวน

นาฬิกาบนตู้ลิ้นชักบอกเวลาตีห้ายี่สิบห้า ข้างนอกยังมืด ฝนยังตกไม่หยุด หมวกเหล็กของทหารเปียกฝนเป็นเงาวาว เด็กๆ ไม่ยอมเงียบ พากันร้องไห้หาแม่ ทำให้พวกทหารหงุดหงิด และตะเบ็งเสียงดังกว่าเดิม

ผมรู้สึกเหมือนกำลังอยู่ในฝันร้าย ที่ผ่านมาจนถึงเมื่อวานเราคิดว่าเราปลอดภัยแล้ว คิดว่าพวกเยอรมันจะรักษาคำพูดและทำตามข้อตกลง แต่ตอนนี้ กลับกลายเป็นว่า... เป็นเรื่องโกหกทั้งเพ

ยังดีที่พ่อไปทำงาน ทั้งๆ ที่วันนี้เป็นวันเสาร์

สำหรับพวกเราชาวยิว วันเสาร์เป็นวันพักผ่อน และนี่ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่พวกเยอรมันพบทุกคนอยู่ที่บ้าน พ่อบอกว่าเราควรหยุดพักในวันเสาร์ เพราะพระเจ้าทรงบัญชาไว้ แต่ถ้าครอบครัวกำลังขัดสน พระเจ้าก็ไม่โกรธถ้าเราจะออกไปหาเงินสักเล็กน้อย เพื่อซื้อขนมปังกับของกินอื่นๆ

---

[1] เอสเอส (SS ย่อมาจาก Schutzstaffel) เป็นหน่วยกำลังของพรรคนาซีเยอรมัน มีบทบาทสำคัญในการปราบปราม จับกุม และสังหารผู้ที่นาซีถือว่าเป็นศัตรู รวมทั้งชาวยิว

มาเลี้ยงปากท้องคนในครอบครัว

พ่อเป็นพ่อค้าเร่ ขายของที่ระลึกให้พวกเยอรมันที่มาถึงสถานีรถไฟด้วยขบวนรถไฟขนส่งทหาร และขายให้ทหารที่มาจากแนวหน้าด้วย มีทั้งโปสต์การ์ด หวี กระเป๋าเงิน พวงกุญแจ และเนื่องจากรถไฟพวกนั้นส่วนใหญ่มาถึงตอนกลางคืน พ่อเลยต้องไปทำงานตอนกลางคืน พ่อกลับบ้านราวเที่ยงวัน แม่จะคอยอยู่ตรงหน้าต่าง และถ้าพ่อส่งสัญญาณมาจากถนนว่า วันนั้นขายของไม่ได้เลย แม่ก็จะไปขอยืมเงินจากเพื่อนบ้านเพื่อซื้อหาอาหาร

ที่นี่ทุกคนทำกันแบบนี้ อย่างน้อยก็เพื่อหาอะไรมากินเป็นมื้อกลางวัน ตอนเย็นบ่อยครั้งเราเข้านอนโดยไม่มีอะไรตกถึงท้อง บางครั้งกินเพียงมันฝรั่งหัวเดียว หรือขนมปังหนึ่งชิ้น ที่แย่ที่สุดคือ เนื่องจากในบ้านนี้มีสามครอบครัวอยู่ด้วยกัน บางวันครอบครัวหนึ่งอาจมีอะไรกิน ส่วนอีกสองครอบครัวไม่มี จึงมีทั้งคนที่กำลังกินและคนที่มองคนอื่นกิน ทำให้คนที่กำลังกินกลืนอาหารแทบไม่ลง แต่ก็เป็นเพราะสงคราม เพราะความยากจน ทำให้เกิดสิ่งเลวร้ายเช่นนี้ขึ้น

ปกติพ่อจะนอนตอนตีสาม เข็มขัดของพ่อมักตกลงบนพื้น ส่งเสียงคล้ายเหรียญกระทบพื้นห้อง ผมลืมตาตื่นแล้วเรียกพ่อ

“นอนต่อเถอะ เอมานูเอเล” พ่อบอก “ยังไม่เช้าเลย”

เนื่องจากมีแสงลอดผ่านบานหน้าต่างเข้ามาเล็กน้อยอยู่เสมอ ผมจึงเห็นพ่อตอนสวมกางเกงและเสื้อ จากนั้น

ก็ล้างหน้าด้วยน้ำในกะละมัง หยิบหมวก แล้วบอกแม่ว่า “จิน็อตตา ฉันไปละนะ” พ่อพูดเบาๆ เพื่อไม่ให้ลูกคนอื่นๆ ตื่น โดยเฉพาะลูกสาวคนเล็ก ซึ่งถ้าได้ร้องไห้ขึ้นมาละก็ ไม่มีทางหยุดร้องเลย แม่ชื่อวีร์จิเนีย นามสกุลเปียซซา แต่คนในครอบครัวทุกคนเรียกแม่ว่าจิน็อตตา

พอพ่อออกจากบ้านไปแล้ว ผมไม่ได้หลับต่อทันที ไม่ใช่เพราะมีเสียงดัง ตอนตีสามพวกเยอรมันยังไม่เริ่มยิงปืน และถนนเรจิแนลลาก็เงียบสงัดเหมือนในยามที่ทุกคนหลับกันหมด ดูเหมือนเป็นคืนธรรมดาเหมือนทุกคืน ตอนนั้นผมนึกถึงหนังที่ไปดูมา นึกถึงเนื้อเพลงในหนัง และนึกจินตนาการว่ามีเพียงผมกับเอสเตอร์อยู่กันตามลำพังในความมืด ผมชอบเธอมาก แต่ผมไม่นึกถึงเธอจะดีกว่า เพราะเธอรวย ส่วนผมยากจน แม่บอกว่าคนรวยกับคนจนไปด้วยกันไม่ได้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากว่าในจินตนาการทุกสิ่งเป็นไปได้ ผมจึงนึกต่อว่าผมกุมมือเอสเตอร์ แล้วเดินไปกับเธอเพื่อหาที่หลบภัย